

УДК 373.2.015:2-42]:37.035:39(=161.2)
DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.78.249866>

ТЕТЯНА ФАЗАН

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9132-9394>

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: fazantp7@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ НА ЗАСАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИННОЇ ПЕДАГОГІКИ

Анотація. У статті розкрита сутність формування духовно-моральних цінностей дошкільників на засадах української родинної педагогіки. Висвітлені поняття духовності, духовно-моральне виховання та принципи формування духовно-моральних цінностей дітей дошкільного віку. Узагальнено значення родинної педагогіки у розвитку духовно-моральних цінностей дітей, охарактеризовано основні принципи родинної педагогіки та шляхи її реалізації у закладах дошкільної освіти України. З'ясовано, що основне завдання вихователя в дитячому садочку та батьків вдома реалізувати впровадження даних компонентів у виховний процес дошкільника. Формування духовно-моральних цінностей дитини на засадах родинної педагогіки цілком залежить від виховного потенціалу сім'ї та її міцної співпраці із ЗДО.

Ключові слова: духовно-моральне виховання; формування духовно-моральних цінностей; родинна педагогіка; заклади дошкільної освіти; дошкільник.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Українська родинна педагогіка залишила цілу виховну систему, в основу якої покладено сімейне виховання, цінності та традиції, завдяки яким у дітей формуються духовно-моральні якості, пізнавальний інтерес, допитливість тощо. Сучасний швидкий розвиток суспільства значно впливає на духовний устрій сім'ї. Велика кількість родинних цінностей та традицій, без яких не могла обійтися жодна українська сім'я в минулому, зараз майже зникли. Сучасні науковці це пов'язують із втратою цінності законних шлюбних стосунків, великою кількістю розлучень та неповних сімей, негативними тенденціями у розвитку процесів народжуваності, смертності, малодітності сімей, їх конфліктогенності, девіантній поведінці дітей, зміною традиційних ролей чоловіка та жінки в сім'ї, відсутністю інтересу молоді до історії свого роду тощо.

Вагомою складовою державної освітньої політики в Україні є модернізація системи дошкільної освіти з урахуванням принципів єдності суспільного та сімейного виховання, визнанні пріоритету гармонійного розвитку дитини перших шести (семи) років життя, єдності розвивальних, виховних та навчальних завдань. Головною метою національної дошкільної освіти є створення сприятливих умов для особистісного становлення і творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності, розвитку в неї ціннісного ставлення до людей, самої себе, природи, культури, світу.

У зв'язку з цим важливе місце займає завдання пізнання цілісної системи українського родинного виховання, побудованого на народних засадах і наукових здобутках педагогічної мудрості. Адже у кожного народу, як зазначав К. Ушинський, «своя особлива національна система виховання, своя особлива мета і свої особливі засоби досягнення цієї мети» (Ушинський, 1983)

Для вирішення поставленої проблеми необхідно перш за все модернізувати зміст сімейних цінностей та традицій українського народу який має багату і оригінальну культуру, надбану численними поколіннями. Все це закладено в українських звичаях, святах, обрядах, фольклорі. Українські традиції пояснюють та обґрунтовують взаємини між людьми, між людьми і природою, духовну цінність кожної окремої людини, і народу взагалі. Майбутнє України залежить від збереження та відтворення традиційних християнських моральних цінностей, що за своїм змістом співзвучні загальнолюдським. Під їх впливом упродовж тисячоліття формувалася культура українського народу. З огляду на це сучасний педагог повинен бути духовно багатою, професійно-компетентною, ерудованою, інтелігентною, культурною та творчою особистістю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблему духовно-морального виховання дітей було порушено у працях видатних вітчизняних учених (Г. Сковороди, А. Макаренка, К. Ушинського, В. Сухомлинського, М. Стельмаховича, С. Русової, Г. Леушиної, Т. Садової, А. Усової, Г. Волкова, Г. Виноградова, І. Беха, Н. Химича, О. Кисельової А. Богуш, Н. Гавриш, О. Запорожець, Г. Каліберда та ін.) та зарубіжних вчених (М. Монтесоррі, Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, Р. Оуен, Р. Штейнер, Я. Корчак та ін.). Проблемою взаємодії сім'ї та дитячого садка для розвитку особистості дитини (Л. Виноградова, Л. Голубева, О. Урбанська та ін.), можливостями педагогічної корекції стосунків дітей з батьками, ускладнених повторним шлюбом (Е. Арнаутова, Л. Новосолова, В. Петровський, Л. Смивіна та ін.).

Аспекти проблеми духовно-моральних цінностей порушувалися у працях (С. Анісімова, М. Бердяєва, О. Дробницького, І. Канта, В. Тугарінова та ін.). Питанням формування моральних цінностей особистості здобувачів освіти присвячено роботи (І. Беха, Г. Ващенко, Т. Дем'янюк, В. Шадрікова та ін.). Дослідженню виховних традицій українського народу присвятили свої праці (Г. Ващенко, О. Воропай, О. Духнович, І. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.). Проблеми українського народознавства висвітлені в напрацюваннях (П. Ігнатенка, П. Кононенко, В. Кузя, П. Лосюка, Ю. Руденка, Р. Скульського, М. Стельмаховича, Є. Сявак та ін.). Питання родинного виховання, його зміст й особливості висвітлені у (К. Журби, Б. Ковбаса, В. Костіва, Т. Кравченко, В. Постоного, В. Семиченко, О. Хромової та ін.). Психолого-педагогічні виховні аспекти особистості в теперішніх умовах представлені у працях (І. Беха, О. Вишневського, І. Зязюна, П. Щербаня та ін.).

Досліджуючи проблему вихованості дітей різного віку, вплив сімейного середовища на формування духовно-моральних цінностей, педагоги доводять необхідність впровадження народних традицій у функціонування сучасної родини, зокрема у контекст її виховної функції.

Мета статті – розкрити сутність духовно-морального виховання та формування духовно-моральних цінностей дошкільника. Висвітлити значення родинної педагогіки у розвитку духовно-моральних цінностей дітей дошкільного віку, охарактеризувати основні принципи родинної педагогіки та шляхи реалізації у закладах дошкільної освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальні трансформації останнього десятиліття в Україні спричинили збіднення переважної частини сімей, збільшення робочої і побутової зайнятості дорослих. Великою проблемою нашого суспільства є безробіття, що об'єктивно обмежує матеріальні можливості сім'ї. Наслідком цього є зниження рівня життя, зростання конфліктності у взаєминах між дорослими та дітьми, тривожна атмосфера в домі, низька духовно та суспільна культура, жорстокість стосовно дітей. Катастрофічно знижуються емоційні зв'язки між поколіннями, зникають спільні форми діяльності, необхідні для повноцінного духовно-морального розвитку дитини. В умовах, коли сім'я перестає ефективно виконувати свої інституційні функції в сім'ї, актуальним є питання її впливу на виховання дітей та формування в них духовно-моральних якостей та цінностей.

На жаль, сучасна родина перестала служити монополістом у передачі досвіду старших поколінь, тим безпосереднім природним осередком наслідування й копіювання досвіду реальних взаємин чоловіка й дружини, батьків та дітей, старших і молодших. Нинішня молодь має поверхові уявлення про ту складну культуру взаємин, якої вимагає родинне життя: «ім ніхто не говорив, і вони не знають, що жити в шлюбі, жити день у день разом в одній кімнаті, не в щасливі години побачень, а все життя - це не стільки черпати воду з криниці щастя, скільки відкривати нові джерела - це великий ні з чим не порівнянний труд, напруження. Для цього потрібна величезна культура, моральна підготовка, школа мудрості» (Сухомлинський, 1978).

Відома українська дослідниця А. Богуш зауважує, що останнім часом з'явилася низка наукових статей, у яких неоднозначно називаються найвагомші прорахунки сучасної педагогіки. Один із них – свідоме нехтування загальнолюдськими цінностями, які викристалізувалися в народній педагогіці протягом віків, на основі яких формувалися моральні принципи цілих поколінь українського народу (Богуш, 1994). Тому, як наслідок – у сучасному вихованні спостерігається тенденція до байдужості, бездуховності, неповаги, що йде всупереч українським народним педагогічним традиціям (Вашак, 2015).

Сім'я - джерело продовження життя нації та вічності. Кожна людина бере свій початок з сім'ї і саме тут формується її головне становлення як особистості, пізнання і засвоєння норм моральної поведінки, розвиток гуманних почуттів та духовної спрямованості (Вишневський, 2006). Родина є основою держави. Родина, рід, родовід, народ - поняття, що розкривають моральну й духовну сутність, природну послідовність основних етапів формування людини. Від роду до народу, нації - такий природний шлях розвитку кожної дитини, формування її національної свідомості й громадянської зрілості.

Нині матеріальні цінності домінують над духовними, тому у дітей спотворені уявлення про доброту, милосердя, великодушність, справедливість, громадянськість і патріотизм. Високий рівень дитячої злочинності викликаний загальним зростанням агресивності і жорстокості в суспільстві. Більшість сучасних дітей мають емоційну, вольову та духовну незрілість (Ковальова, Гавриш, & Рябко, 2017).

У сучасній системі дошкільної освіти питанню духовно-морального виховання приділяється серйозна увага. Здійснення роботи по даному напрямку обумовлено існуючою соціальною ситуацією і підтверджується нормативно-правовими документами.

В науці немає єдиного розуміння суті, змісту і завдань виховання духовності і завдяки різноманіттю підходів, можна виділити в них спільне. *Духовність* - це потреба і здатність людини прагнути до вершин буття, слухати свій внутрішній голос і безкорисливо, за покликом серця, проявляти дійсну любов до оточуючих людей і природи.

У зв'язку з цим *духовно-моральне виховання* - це цілеспрямований педагогічний процес взаємодії дитини з елементами духовної культури, спрямований на становлення внутрішньої системи духовних цінностей (абсолютних та загальнолюдських).

Окреслимо визначення дефініції, що стосуються загального процесу формування. Під формуванням розуміємо розвиток довершених особистісних якостей людини, що постають результатом генетично заданих і соціально набутих нею інтегральних властивостей у процесі дії стихійних чинників і цілеспрямовано створених умов для функціонування механізму ціннісно-нормативної регуляції різнобічної поведінки особистості (Ковбас, & Костів, 2006).

Духовно-моральне виховання дитини включає в себе формування і розвиток таких компонентів, як:

- загальнолюдські цінності – набуті попереднім поколінням морально-духовні надбання, що є основою поведінки і життєдіяльності окремої людини та суспільства загалом;
- національні цінності – це історично зумовлені і створені народом погляди, ідеали, традиції, звичаї, обряди, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, але відрізняються національними проявами і є основою соціальної діяльності людей певної етнічної групи;
- громадянські цінності – це цінності, які проявляються у почутті власної гідності, внутрішньої свободи, дисциплінованості, повазі до інших, у гармонійному поєднанні патріотичних, національних та міжнародних почуттів.
- сімейні цінності – це цінності, які є основними в стосунках у сім'ї, що проявляються у шанобливому ставленні до членів родини, до старших, згадках про предків, піклуванні про сім'ю (Бех, 2018).

З метою цілісного виховання дитини дошкільного віку потрібно формувати і розвивати кожний компонент окремо і в поєднанні, оскільки вони доповнюють один одного.

Базовими цінностями, на яких ґрунтуються усі інші є загальнолюдські, які включають в себе виховання таких основних людських духовно-моральних якостей як: доброта, правда, любов, чесність, гідність, краса, мудрість, справедливість тощо.

Головними завданнями формування духовно-моральних цінностей є:

1. Систематично підвищувати професійну компетентність педагогів з духовно-морального виховання дошкільнят;
2. Виховувати у дітей почуття любові і прихильності до сім'ї, роду та Батьківщини;
3. Розширювати уявлення про культуру, православні свята та народні традиції свого народу;
4. Сприяти формуванню духовно-моральних якостей у процесі встановлення позитивних міжособистісних відносин, таких як: чуйність, товариськість, дружелюбність;
5. Залучати батьків в освітню діяльність по духовно-моральному вихованню дітей (Бех, 2018).

Для реалізації цих завдань необхідно створити умови для духовно-морального розвитку дитини в тісній взаємодії ЗДО з сім'єю. Дуже важливо, щоб моральне становлення дитини передбачало не тільки засвоєння знань та уявлень про норми і правила поведінки, вироблення звички дотримувати ці правила і виховання моральних почуттів, але і відбувалося освоєння, накопичення і збагачення духовного та морального досвіду у всіх аспектах його прояву. Для формування духовного світу дитини потрібен системний підхід. Він передбачає цілісний, ієрархічний, взаємозалежний і відкритий процес залучення дітей до цінностей у їх постійному розвитку й саморозвитку, а також наступність і безперервність.

Одним з основних шляхів формування духовно-моральних цінностей дошкільників є вдосконалення змісту роботи. Вона має пронизувати усі ланки освітнього процесу і, передусім, виховний процес, що є одним з найголовніших напрямків роботи ЗДО й охоплює організацію усієї життєді-

яльності дитини. Уточнення й конкретизація змісту роботи щодо формування духовно-моральних цінностей повинна здійснюватися за двома напрямками: відповідно до морально-етичних установ суспільства; відповідно до вікових особливостей і психічних форм їх засвоєння (Ващенко, 1996).

Загальнонаціональною стратегічною ідеєю в консолідації українського народу, у розвитку духовно-морального та національного характеру освіти й виховання є: вірність Богові, українському народу, родині й окремій особистості; утвердження понять: творення, совісті, волі, розуму, таланту, сили, здоров'я, віри, надії, любові, добра, правди, краси, свободи, рівності, справедливості, закону, миру, щастя, істини та інших добродійностей, які лежать в основі різноаспектного розвитку базової особистісної, національної та світової культур (Ковбас, & Костів, 2006).

Головною метою української системи родинного виховання є: різностороннє формування базової культури особистості в зоні актуального і найближчого, більш високого рівня розвитку інтегративних якостей, виокремлених в аспекті формування культури сім'янина, культури формування й задоволення потреб особистості, культури фаху та вчинку, генетичної, психічної, інтелектуально-креативної, фізично-оздоровчої, світоглядної, трудової, естетичної, екологічної та інших культур. Окреслені стратегічні шляхи, що стосуються не тільки виховної діяльності батьків, але й безпосередньої їхньої взаємодії з системою освітніх інституцій держави, визначають підходи до структуризації виховних принципів, цілей, змісту і завдань родинного виховання молодого покоління (Ковбас, & Костів, 2006).

Родинна педагогіка – одна з психолого-педагогічних наук, яка визначає загальні закономірності, зміст, принципи, завдання, форми й методи, технологічні особливості, прийоми і засоби, процес і результат родинного виховання молодого покоління, передачі сімейного досвіду від старших до молодших, успадкування суспільних, родинних і особистісних цінностей поколінь (Ковбас, & Костів, 2006).

Ефективність родинного виховання, на думку академіка М. Стельмаховича, забезпечується неухильним дотриманням таких провідних принципів: народності, наступності й спадкоємності поколінь, участі в праці, природовідповідності, культуровідповідності, самодіяльності (активності й ініціативи), педагогічної компетентності батьків і єдності вимог і виховних напрямів (Стельмахович, 1996). Цей учений розрізняє також принципи організації педагогічної співпраці педагогів та батьків у вихованні дітей, українотворча цілеспрямованість і висока ідейність родинного виховання; зв'язок родинного виховання з життям українського народу: працею й практикою розбудови самостійної Української держави; єдність вимог й поваги до особистості; систематичність і послідовність родинно-шкільного виховання засобом українознавства; співдружність учителів і батьків у створенні умов для оволодіння українознавством; втілення єдності українського й регіонального в оволодінні українознавством (Стельмахович, 1995).

У родинній педагогіці, крім означених загальних принципів виховання діють і специфічні принципи:

- безумовної і всеосяжної любові до дитини (дотримання й демонстрація проявів батьківської любові - кровноспорідненого почуття захищеності свого, рідного, незамінного, який продовжить існування родоводу й автентично відтворить різні види родинної любові - матері, батька, сина, дочки, брата, сестри, дідуся, бабусі, інших родичів і свояків);
- емпатійного налаштування на діалогічну взаємодію (співчуття, співпереживання, адекватних ситуативним настроям; активна співучасть, співдія, співдопомога, незалежно від потенційних можливостей її надання і соціальної ситуації необхідності);
- альтруїстичної самовідданості й невідворотної відповідальності за дії і вчинки своїх дітей (безумовна безкорислива самовідданість і самопожертва; величезна моральна та правова відповідальність);
- систематична, постійна взаємодопомога, взаємопідтримка протягом усього життєвого шляху людини, незалежно від часу й віку),
- формування способів розумного задоволення основних життєво необхідних потреб особистості (біологічних, соціально-економічних, духовних),
- непохитної віри в безмежні потенційні творчі сили й можливості дитини й активної співдії в реалізації ситуацій успіху,
- контактної діалогічної взаємодії (умовна прихованість способів виховного впливу, відсутність маніпулятивного втручання з метою ненанесення шкоди особистій самоцінності й самодостатності,
- знання діагностичних ознак проникнення дорослого на певну стадію взаємин з дитиною, дотримання батьками тактичних принципів і прийомів діалогічного спілкування на кожній стадії).

На думку В. Костіва, родинне виховання досягає високих результатів у разі додержання таких провідних принципів: науковості, національної свідомості й українського патріотизму, етнізації, історизму, народності, гуманності й демократизму, природовідповідності, культуровідповідності, працьовитості, самодіяльності, активності й ініціативи дітей, гармонії родинно-громадсько-шкільної взаємодії (Ковбас, & Костів, 2006).

Реалізація цих та інших принципів родинної педагогіки може відбуватися тільки в поєднанні з їх *системністю* (комплексне застосування в часі, просторі, систематичності, постійності впливу різних умов та обставин), *обов'язковістю* (безумовне й повне втілення їх у виховну практику), *рівнозначністю* (відсутність головних і другорядних принципів, застосування кожного з них відповідно до вимог часу, умов та обставин), *синергетичністю* (урахування ознак нелінійності й нерівноважності виховного процесу; емерджентної сполуки, несподіваного поєднання різних, часом і несприятливих чинників; спонтанності й самореалізації активної і пасивної діяльності особистості).

Основною формою духовно-морального виховання дітей засобами родинної педагогіки є проведення тематичних занять у ЗДО. Важливо, щоб ці заняття підвищували дитяче мислення, активність. Це реалізується за допомогою порівняння, аналізу, індивідуальних завдань, питань, відповіді на які дитина може дати самостійно або порадившись із батьками, вихователями. Такі заняття можуть проходити за наступними темами: «Які сімейні традиції ти знаєш?», «Розкажи про свою родину», «Які ти знаєш свята?», «Що добре, що погано і чому?», «Ваші добрі вчинки», «Чим можна порадувати маму?» тощо.

Іншою формою виховання можуть бути читання та аналіз художніх творів. На прикладі казок можна аналізувати поведінку героїв, давати оцінку їхнім вчинкам, виділяти позитивні і негативні риси характеру героїв. У казках порушуються проблеми любові до ближнього, дружби, справедливості, чесності, гідності, краси і неповторності тощо. Тобто, на прикладі художніх творів можна розкрити суть загальнолюдських цінностей, відмежувати позитивні від негативних та пояснити дитині, в чому між ними різниця.

Наступною і не менш важливою у духовно-моральному вихованні дітей дошкільного віку виступає гра. Гра – діяльність, що має навчальну і розважальну мету. Ігри можуть бути направлені на розвиток здібностей дітей і пізнанні себе та інших, розвиток емоційних здібностей, розвиток вербальних і невербальних здібностей.

У процесі духовно-морального виховання доречно застосовувати такі методи: словесні, наочні, практичні (читання морально-етичних творів; розповіді про історії релігійних свят; бесіди; розв'язування кросвордів; дидактичні ігри та завдання; загадки; виготовлення листівок, писанок; спів і слухання духовної музики; інсценізація фрагментів творів тощо; використання Різдвяних та Великодніх вітань: «З Різдвом Христовим!», «Христос Воскрес!» – «Воістину Воскрес!») (Каліберда, 2015).

Заняття, слід починати з бесіди, загадки, поезії і пов'язувати з дитячою періодикою, передачами по радіо, телебаченню. Це буде логічним місточком до визначеної теми, душевним порухом назустріч дітям. У ході заняття, пропонувати різні завдання, ігри, розв'язання морально-етичних ситуацій (сюжетів), доступних і зрозумілих дітям. У кінці кожної розмови необхідно зосереджуватися на моралі основної думки, підкреслити її, наприклад: «Чого нас навчає цей вірш?», «Якими ми повинні бути?». Потрібно намагатись у кожній відповіді дитини знайти позитивне, а в завданнях-іграх акумулювати знання дітей про пріоритети загальнолюдських моральних цінностей.

Бажано активізувати дітей до наведення прикладів із досвіду, відомих ігор, літературних творів, використовувати українознавчий матеріал: твори Тараса Шевченка, Лесі Українки, народні колядки, щедрівки, прислів'я. Щоб задовольнити цікавість дітей до занять, їх необхідно унаочнювати, використовувати візуальні й аудіовізуальні методи – ілюстрації, картини, репродукції, ікони, таблиці, фото, слайди, відео, мультимедіа, малюнки дітей. Зображення повинні бути кольоровими, виражати основну думку, тему унаочнення, бути змістовними, відповідати особливостям психологічного розвитку дитини. Демонструвати їх потрібно вчасно, не відволікаючи уваги дітей. Доступність пропонованого матеріалу має поєднуватися з науковістю (Каліберда, 2015).

До аудіовізуальних методів належать спів (дітей, педагога, дорослих), слухання музики, пісень, українських народних колядок, щедрівок, творів репертуару відомих артистів, які зможуть підсилити уяву й позитивні емоції.

Для поглиблення розуміння навчального матеріалу радимо використовувати інсценізації. Атрибути повинні бути символічними, простими й зрозумілими дітям. У вертепах, інсценізаціях, у вітаннях колядників: Святого Миколая, зазвичай, грає дорослий; діти можуть грати у вертепах ангелів, пастушків, зіздаря, ведмеда, дітей, інсценізувати сімейні, громадські ситуації (рольові ігри) та їх моральне вирішення (Каліберда, 2015).

Якими б методами не користувався педагог, не метод вирішуватиме успіх виховання, а любов до дітей, творчий пошук. Щодо проведення заходів духовно-морального спрямування доречно отримати згоду батьків, підготувати для них показове заняття, пояснити цінність норм високої людяності.

Висновки. Одним із пріоритетних завдань, які сьогодні перед вихователями і батьками ставить суспільство, є формування духовно-моральних цінностей особистості. Початковим і основним періодом є дошкільний вік, тому це завдання є пріоритетним у системі освіти дошкільних закладів. В проведеному нами педагогічному дослідженні висвітлені духовно-моральне виховання та формування духовно-моральних цінностей дошкільника. Висвітлено значення родинної педагогіки у розвитку духовно-моральних цінностей дітей дошкільного віку, охарактеризовано основні принципи родинної педагогіки та шляхи її реалізації у закладах дошкільної освіти України. Основне завдання вихователя в дитячому садочку і батьків вдома реалізувати впровадження даних компонентів у виховний процес дошкільника. Формування духовно-моральних цінностей дитини на засадах родинної педагогіки цілком залежить від виховного потенціалу сім'ї та її міцної співпраці із ЗДО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей. Київ ; Чернівці : Букрек, 2018. 320 с.
- Богуш А. М. Принципи народознавчої педагогіки. *Педагогіка і психологія*. 1994. № 2. С. 35.
- Вашак О. О. Значення педагогіки народознавства в сучасній національній системі виховання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 5. С. 101–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped-nauk_2015_5_14
- Ващенко Т. Г. Діагностика моральних цінностей особистості школярів. *Рідна школа*. 1996. № 2. С. 24–25.
- Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич : Коло, 2006. 608 с.
- Каліберда Г. А. Мандрівочка до серця: метод. посіб. для пед. працівників освітніх навч. закладів, студ. відповідних спеціальностей вищих навч. закладів та батьків : у 2-х ч. Полтава : Болотін А. В., 2015. Ч. 1. 117 с.
- Ковальова О., Гавриш О., Рябко А. Особливості сімейного виховання дітей на сучасних українських традиціях. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип. 1 (76). С. 66–73.
- Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка : у 3 т. Івано-Франківськ, 2006. Т. I : Основи родинних взаємовідносин. 288 с.
- Стельмахович М. Українська родинна педагогіка. Київ : ІСДО, 1996. 288 с.
- Стельмахович М. Педагогічні умови ефективного використання українознавства в системі родинного виховання. *Українське народознавство і проблеми національного виховання школярів / ред. Р. П. Скульський. Івано-Франківськ, 1995.*
- Сухомлинский В. Родительская педагогика. Москва : Знание, 1978. 96 с.
- Ушинський К. Теоретичні проблем и виховання і освіти. *Вибрані педагогічні твори*. Київ, 1983. Т. 1. С. 101–102.

REFERENCES

- Bekh, I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti [Osobist_st on the way to spiritual values]*. Kyiv; Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
- Bohush, A. M. (1994). *Pryntsyppu narodoznavchoi pedahohiky [Principles of People's Science Pedagogy]*. *Pedagogics and psychology. Newsletter of the NAES of Ukraine*, 2, 35 [in Ukrainian].
- Kaliberda, H. A. (2015). *Mandrivochka do sertsia: metod. posib. dlia ped. pratsivnykiv osvitnikh navch. zakladiv, stud. vidpovidnykh spetsialnosti vyshchikh navch. zakladiv ta batkiv [Journey to the heart: a method. way. for ped. employees of educational schools. institutions, students. relevant specialties of higher education. institutions and parents]* (Part 1). Poltava: Bolotin A. V [in Ukrainian].
- Kovalova, O., Havrysh, O., & Riabko, A. (2017). *Osoblyvosti simeinoho vykhovannia ditei na suchasnykh ukrainskykh tradytsiiakh [Special features of family vikhovannya children on modern Ukrainian traditions.]*. *Spirituality of a Personality: Methodology, Theory and Practice*, 1(76), 66-73 [in Ukrainian].
- Kovbas, B., & Kostiv, V. (2006). *Rodynna pedahohika [Family pedagogy]* (Vol. 1 : Osnovy rodynnykh vzaiemovidnosyn [The basics of native relationships]). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Stelmakhovych, M. (1995). *Pedahohichni umovy efektyvnoho vykorystannia ukrainoznavstva v systemi rodynnoho vykhovannia [Pedagogical minds of effective vicarious Ukrainian naming in the system of the native vicar]*. In R. P. Skulskyi (Ed.), *Ukrainske narodoznavstvo i problemy natsionalnoho vykhovannia shkolariv [Ukrainian national culture and problems of national education of schoolchildren]*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Stelmakhovych, M. (1996). *Ukrainska rodynna pedahohika [Ukrainian homeland pedagogy]*. Kyiv: ISDO [in Ukrainian].
- Sukhomlinskii, V. (1978). *Roditelskaia pedagogika [Parental pedagogy]*. Moskva: Znanie [in Russian].
- Ushynskiy, K. (1983). *Teoretychni problem y vykhovannia i osvity [Theoretical problems and knowledge and education]*. In K. Ushynskiy, *Vybrani pedahohichni tvory [Selected pedagogical works]* (Vol. 1, pp. 101-102). Kyiv [in Ukrainian].

- Vashak, O. O. (2015). Znachennia pedahohiky narodoznavstva v suchasni natsionalnii systemi vykhovannia [Significance of pedagogy of national science in the current national system of education.]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 5, 101-108. Retrived from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2015_5_14 [in Ukrainian].
- Vashchenko, T. H. (1996). Diahnostyka moralnykh tsinnosti osobystosti shkoliariv [Diagnostics of moral values of specialness of schoolchildren]. *Ridna shkola [Native school]*, 2, 24-25 [in Ukrainian].
- Vyshnevskiy, O. I. (2006). *Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy]*. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

TATIANA FAZAN

FORMATION OF SPIRITUAL AND MORAL VALUES OF PRESCHOOL CHILDREN AT THE AMBUSHES OF UKRAINIAN HOMETOWN PEDAGOGY

Ukrainian hometown pedagogy has deprived the whole of the vikhovna system, the basis of which is laid down by the family, the values and traditions, the spiritually-moral qualities of the children are formed, the cognitive interest, the addictiveness of thinness. The lucky quick development of the suspension is significantly infused into the spiritual device of the present day. There is a great number of native values and traditions, without which the Zhodna Ukrainian family could not do without, at the same time. Suchasni naukovtsi tse pov'yazuyut iz vtratoyu tsinnosti Laws shlyubnih stosunkiv, great kilkisty rozluchen that nepovnih simey negatively tendentsiyami in rozvitku protsesiv narodzhuvanosti, smertnosti, maloditnosti simey, ih konfliktogennosti, deviantniy povedintsi ditey, zminoyu traditsiynih roles cholovika that zhinki in sim'i, from the daytime to the interest of young people to the history of their own kind is too small.

In addition to the warehouse state educational policy in Ukraine, the modernization of the system of preschool education based on the principles of the unity of the suspension and family development, the recognition of the priority of the harmonious development (of children) of the first With the head method of national preschool education e the establishment of friendly minds for the special development and creative self-realization of the skin child, the development of life competence, development in a sense of sainthood, self-culture, self-culture.

In connection with the world, it is important to borrow the knowledge of the whole system of the Ukrainian native vikhovannya, prompted by folk ambushes and scientific knowledge of pedagogical wisdom. Even among the skin people, as meaning K. Ushinsky, "its own particular national system of vikhovannya, its own particular meta and its own particulars in order to reach the goal" (Ushinsky K., 1983)

For the solution of the problem posed, it is necessary to persuade for all the modernization of the family of values and traditions of the Ukrainian people, which is rich and original culture, overpowered by numerous generations. Everything is laid down in Ukrainian zvichy, saints, rituals, folklore. Ukrainian traditions to explain and to rim in mutual relations between people, between people and nature, spiritual value of the skin environment of people, and the people in love. Maybut of Ukraine to lay aside the preservation and revival of traditional Christian moral values, behind its zmist spivzuchny zalnoludskim. The culture of the Ukrainian people was shaped by the flow of thousands of years. With a glance at the whole successful teacher, he is guilty of being spiritually rich, professionally competent, erudite, intelligent, cultural and creative.

Key words: *spiritually and morally vikhovannya; formulating spiritual and moral values; hometown pedagogy.*